

SPORT MUSOBAQALARINING TASHKILY BOSHQARUV TIZIMINI RIVOJLANTIRISH

K.SH.Ziyadullaev

Iqtisod fanlari nomzodi, dosent

*O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va
sport universiteti, CHirchiq shahri, O'zbekiston*

Annotasiya. Ushbu maqola O'zbekiston ochiq kubogi va chempionati sport musobaqalarini o'tkazish bilan bog'liq murakkab dinamikani tushunish uchun tadbirlarni boshqarish, infratuzilma yaxshilash, manfaatdor tomonlarning hamkorligi va uni rivojlantirishga yo'naltirilgan. Maqola ushbu musobaqalarni keng qamrovli tahlil qilish orqali qo'llanilgan usullar, erishilgan natijalar va amaliy tajribalardan olingan saboqlar haqida qimmatli tushunchalarni berishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Sport tadbirlarini tashkil etish, tadbirlarni boshqarish, O'zbekiston ochiq kubogi va chempionati musobaqalari, infratuzilma, manfaatdor tomonlarning hamkorligi, sport musobaqalari, erishilgan natijalar, amaliy tajribalar, muvaffaqiyat omillari.

Dolzarbli. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash, diversifikatsiyalash va lokalizatsiyalash sharoitida mamlakatimizda sport sohasini rivojlantirish va ommalashtirish ustuvorligining ahamiyati oshib bormoqda. Sport tadbirlarini tashkil etish bu-tadbirlarni tashkil etishdan tortib ijtimoiy-iqtisodiy jihatlargacha bo'lgan ko'plab omillarni o'z ichiga olgan murakkab jarayondir. Dunyo mamlakatlari xalqaro sahnada o'z imkoniyatlarini namoyish etib, nufuzli tadbirlarni o'tkazish imkoniyati uchun kurashmoqda. Xalqaro sahnada bunday tadbirlarni o'tkazishda xorijiy tajribalarni hamda muvaffaqiyatli bajarilishiga hissa qo'shadigan asosiy elementlarni o'rganish lozim.

Ushbu maqola sport tadbirlarining muvaffaqiyati yoki muvaffaqiyatsiz bo'lishiga yordam beradigan ko'plab omillarni ochib beradi. Sport tadbirlarini tashkil etish infratuzilmani rivojlantirish, joylar, transport va turar joylarni qamrab oladigan muhim jihat sifatida namoyon bo'ladi. Rejalashtirish, xavfsizlik va muxlislarni jalb qilishni o'z ichiga olgan tadbirlarni samarali boshqarish yana bir muhim omil sifatida aniqlanadi. Manfaatdor tomonlarning hamkorligi davlat organlari, sport tashkilotlari va mahalliy jamoalar o'rtasida muvofiqlashtirishni o'z ichiga olishda muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Sport tadbirining menejeri futbol uchrashuvi, marafon yugurishi yoki boks musobaqasining bosh dirijyoriga o'xshaydi. Bu mutaxassis o'z ishiga mas',

Jismoniy tarbiya va sport sohasi samaradorligini oshirishda fiziologik, pedagogik-psixologik yondashuvlar va fanlararo integratsiyalashuv masalalari

tafsilotlarga e'tiborli bo'lishi va bir vaqtning o'zida juda ko'p muammolarni boshqarishi kerak. U joyni tanlash va xodimlarni tanlashdan tortib byudjet nazorati va ishtirokchilar va tomoshabinlar xavfsizligini ta'minlashgacha bo'lgan barcha tadbirlarni rejalashtirish va tashkil etish uchun javobgardir. Bundan tashqari, sport tadbirlari menejeri tadbirning turli ishtirokchilari: sportchilar, murabbiylar, hakamlar, homiylar va ommaviy axborot vositalari bilan muloqot qilish uchun javobgardir. Shoshilinch vazifalarni o'z vaqtida bajarish, so'nggi daqiqalarni hal qilish va kutilmagan vaziyatlarda tezkor qaror qabul qilish kerak. Agar siz sportning dinamik va baquvvat dunyosida ishlashga qiziqsangiz, bu siz uchun kasb bo'lishi mumkin.

Tadqiqotning maqsadi. O'zbekiston ochiq kubogi va chempionati sport musobaqalarini o'tkazish bilan bog'liq murakkab dinamikani tushunish uchun tadbirlarni boshqarish, infratuzilmani yaxshilash, manfaatdor tomonlarning hamkorligi va uni rivojlantirish zarur.

Tadqiqot vazifalari. Ushbu maqola turli xil manbalardan, shu jumladan ilmiy jurnallar, hisobotlar va amaliy tadqiqotlar ma'lumotlarini sintez qiladi. Maqoladagi tahlil infratuzilma, tadbirlarni boshqarish, manfaatdor tomonlarning hamkorligi kabi asosiy mavzular atrofida tuzilgan. **Ushbu tushunchalarni birlashtirish va sintez qilish orqali sport tadbirlarini tashkil etish bo'yicha xorijiy tajribalarni har tomonlama tushunish zarur.** Bunda yirik sport tadbirlarini tashkil etishda xorij tajribasidan foydalanish faoliyatini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Yirik sport tadbirlariga mezbonlik qilish mezbon mamlakat uchun katta mas'uliyatni anglatadi va bunday xalqaro miqyosdagi sport tadbirini tashkil qilish motivlari odatda sport doirasidan tashqarida va xalqaro munosabatlar sohasiga ham kiradi. Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohatlar jismoniy tarbiya va sport sohasini rivojlanishiga ta'sir etmoqda, bu ularning har bir yo'nalishlarida boshqaruv tizimini shakllantiradi.

Globalashuvning kuchayishi va urbanizasiyaning tezlashishi fonida yirik xalqaro sport tadbirlarini o'tkazish huquqi uchun kurashayotgan davlatlar soni ortib bormoqda. Ommaviy sport tadbirlari sahna ortida ishlaydigan ko'plab mutaxassislar, jumladan, sportchilar murabbiylari, sport tadbirlari menejerlari, huquqshunoslar va marketologlarning sa'y-harakatlari tufayli xalqaro tomoshabinlar e'tiborini tortmoqda.

Zamonaviy sport tashkilotlarining eng muhim vazifalardan ba'zilar qiziqarli musobaqalar va tadbirlarni o'tkazishni rejalashtirgan sport tadbirlari tashkilotchilariga tegishlidir. Sport tadbirlarini boshqarish sohasidagi ushbu muammolarni o'rganish, birinchi navbatda, konsepsiyani aniqlash, sport tadbirlarini boshqarish tarixini

Jismoniy tarbiya va sport sohasi samaradorligini oshirishda fiziologik, pedagogik-psixologik yondashuvlar va fanlararo integratsiyalashuv masalalari

o'rganish, sport tadbirlarini boshqarishda mavjud muammolar va sport tadbirlarini optimallashtirish usullaridan iborat bo'lishi kerak.

Tadqiqot natijalari va uning muhokamasi. Jahon chempionati va Olimpiya o'yinlari kabi yirik tadbirlar chet eldan kelgan son-sanoqsiz mehmonlarni jalb qiladi, bu esa umuman mezbon mamlakat iqtisodiyotiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Davlatlar haqiqiy sportchilar kabi yirik sport tadbirlarini o'tkazish huquqi uchun raqobatlashadilar va ularning tashkiloti sport olamiga bebaho hissa qo'shadi. **Sport tadbirlari menejerlari** bunday tadbirlarni rejalashtirish, tashkil etish, o'tkazish bilan bog'liq ko'plab masalalarni hal qilishadi. **Sport tadbirlari menejeri**-bu sport tadbirlari va musobaqalarini rejalashtirish, tashkil etish, o'tkazish va nazorat qilish uchun mas'ul mutaxassisdir.

Sport tadbirining muvaffaqiyatiga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan boshqaruv vazifalarining keng doirasi mavjud va ularning har biri o'z talablariga ega. **Sport tadbirining tadbir menejeri** milliy sport boshqaruv organlari bilan muvofiqlashtirilgan harakatlardan tortib, jamoatchilik bilan aloqalar bo'yicha mutaxassislar bilan hamkorlikgacha bo'lgan **ajoyib shouni** tashkil etishning barcha jihatlarini qamrab oladigan vazifalarga ega.

Sport tadbirlarini boshqarishda **tadbir menejeri** tadbirni aynan nima muvaffaqiyatli qilishi haqida chuqur bilimga, shuningdek, ular paydo bo'lganda muammolarni hal qilish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. Soha mutaxassislari sport menejmenti va etakchilik tamoyillari haqidagi bilimlarini muxlislarni jalb qilish va chiptalarni sotishni ko'paytirish bo'yicha samarali strategiyalarni ishlab chiqishda qo'llaydilar. Shustubhasiz, **ommaviy tijorat tadbirlarining** paydo bo'lishi bilan bog'liq professional sport o'zgarishlari raqobatbardosh sport shoulari sanoatining rivojlanishiga olib keladi.

Ma'lumki, qaysi shaharda sport tadbirlari o'tkazilishidan qat'i nazar, bu stadionlar va inshootlarning umumiy rejalashtirilishini qayta ko'rib chiqishga va shahar transporti va xizmat ko'rsatish sohasining ishlash rejimini yaxshilashga olib keladi. Har qanday sport tadbirlari qisqa muddatda mintaqaga yoki shaharga katta miqdordagi kapitalni olib keladi va bunday tashqi investisiyalar tufayli mintaqadagi aloqa, ishlab chiqarish va qurilish sanoati ham sinxron rivojlanadi. Universitetda o'tkaziladigan sport tadbirlari ham universitetning rivojlanishiga, investisiyalar kirishiga, universitetdagi mavjud sport inshootlaridan samarali foydalanishga turtki bo'ladi.

Masalan, O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universitetining yopiq inshootida 2024-yil Respublika musobaqalarini o'tkazish kalendar rejasi loyahasiga

Jismoniy tarbiya va sport sohasi samaradorligini oshirishda fiziologik, pedagogik-psixologik yondashuvlar va fanlararo integratsiyalashuv masalalari

asosan joriy yilning 16 yanvarъ sanasidan 19 yanvarъ sanasiga qadar sportning engil atletika turi bo'yicha erkaklar va ayollar o'rtasida **O'zbekiston ochiq kubogi va U20 (2005-yilda tug'ilgan yoshlar va undan kichik)** o'rtasida O'zbekiston chempionati o'tkazildi. Ushbu musobaqa Vazirlik, O'zbekiston engil atletika federasiyasi va O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universitetining o'zaro hamkorligi asosida tashkil etildi.

Bunda, har ikki musobaqalarga barcha viloyatlardan jami **400 nafar** sportchilar ro'yxatdan o'tishdi va shundan, O'zbekiston kubogida **172 nafar (115 nafar erkaklar, 57 nafar ayollar)** va **U20 O'zbekiston chempionatida 228 nafar (134 nafar erkaklar, 94 nafar qizlar)** sportchilar ishtirok etishdi. Musobaqa dasturida erkak va ayollar - **16 ta** sport turdan bahslashishdi.

YOpiq inshootda sportning engil atletika turi bo'yicha erkaklar va ayollar o'rtasida **O'zbekiston kubogida** ko'rsatilgan natijalar 60 metrga **erkaklar o'rtasida** o'tkazilgan musobaqada **1 o'ringa 6.94 natija** bilan Toshkent viloyati, **2 o'ringa 7.02 natija** bilan Andijon viloyati, **3 o'ringa 7.10 natija** bilan Toshkent shahri, **ayollar o'rtasida** esa **1 o'ringa 7.71 natija** bilan Xorazm viloyati, **2 o'ringa 7.82 natija** bilan Toshkent viloyati, **3 o'ringa 7.98 natija** bilan Toshkent shahri sportchilari munosib deb topilgan.

YOpiq inshootda sportning engil atletika turi bo'yicha (U20) yoshlar o'rtasida **O'zbekiston chempionatida** esa ko'rsatilgan natijalar 60 metrga **yoshlar o'rtasida** o'tkazilgan musobaqada **1 o'ringa 7.09 natija** bilan Andijon viloyati, **2 o'ringa 7.14 natija** bilan Toshkent shahri, **3 o'ringa 7.16 natija** bilan Farg'ona viloyati, **qizlar o'rtasida** esa **1 o'ringa 8.29 natija** bilan Toshkent shahri, **2 o'ringa 8.32 natija** bilan Jizzax viloyati, **3 o'ringa 8.35 natija** bilan Xorazm viloyati sportchilari munosib deb topilgan.

(U20) yoshlar o'rtasida O'zbekiston chempionatida medallar bo'yicha erishgan yutuqlari quyidagicha bo'lgan.

Yopiq inshootda sportning engil atletika turi bo'yicha (U20) yoshlar o'rtasida O'zbekiston chempionati											
O'rin	Hududlar nomi	Medallar			4-8 o'rinlar					Umumiy ma'lumot	
		Oltir	Kumura	Bronz	4-o'ri	5-o'ri	6-o'ri	7-o'ri	8-o'ri	Jami medallar	Jami ochkolar
1	Sirdaryo viloyati	4	5	4	3	2	2	1	1	13	123
2	Namangan viloyati	3	2	6	3	3		1	1	11	104
3	Toshkent shahri	8	4	2	8	6		3	1	14	175
4	Toshkent viloyati	3	3	2	2	1	3	2	2	8	86
5	Buxoro viloyati		4	4	3	3	4	4	1	8	100
6	Navoiy viloyati	3	3	3	1		3	2	1	9	82
7	Qashqadaryo viloyati	5	3	2	2	4	2	1		10	107
8	Jizzax viloyati		5	2	1		3	1	2	7	65
9	Farg'ona viloyati	2	2	1	1	2		2	1	5	54
10	Andijon viloyati	4		1	1			1		5	45
11	Samarqand viloyati	1		2	2	3	2		2	3	50
12	Surxondaryo viloyati		1	2	3			1		3	36
13	Xorazm viloyati		1	1		2	2	1	3	2	32
14	Qoraqalpog'iston Respublikasi						1			0	3
	Jami	33	33	32	30	26	22	20	15		

Jismoniy tarbiya va sport sohasi samaradorligini oshirishda fiziologik, pedagogik-psixologik yondashuvlar va fanlararo integratsiyalashuv masalalari

Bunda **14 ta medal (8 ta oltin, 4 ta kumush va 2 ta bronza)** bilan Toshkent shahri peshqadam bo'lgan.

O'zbekiston ochiq kubogi va chempionati musobaqalarini samarali tashkil etishni puxta rejalashtirish, infratuzilmani to'g'ri tanlash, moliyaviy sarmoyalar va samarali boshqaruvni talab qiladi. YUqoridagi sport tadbirlarini o'tkazishning konsepsiyalari sportni rivojlantirishning turli mexanizmlarini rivojlantirishni, jismoniy savodxonlik va salomatlik darajasini doimiy ravishda oshirishni nazarda tutadi.

Takliflar. Albatta, hozirgi kunda mamlakatimizda sport tadbirlarining soni va sifati sezilarli darajada yaxshilandi, ammo bu o'zgarish sport tadbirlarini boshqarishni ham qiyinlashtirdi. SHuningdek, sport tadbirlarini boshqarishda mavjud muammolar va optimallashtirish uchun zarur qarorlar qabul qilish zarurligi, shuningdek, **sport tadbirlarini malakali rivojlantirish bo'yicha takliflar aniqlandi.**

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1.O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2014-yil 29-iyuldagi "Ommaviy tadbirlarni tashkil etish va o'tkazish tartibini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 205-son Qarori.

2. Uww sport department. / event preparation guide / july 2023//

3.Tokhirzhonovich, Arabboev Kakhramon. "THE eFFECT OF PHYSICAL ACTIVITY ON THE BODY OF SCHOOLCHILDREN IN PHYSICAL eDUCATION LESSONS." Galaxy International Interdisciplinary Research Journal 11.12 (2023): 112-115.

4.Tohirjonovich, Arabboyev Qahramon. "THE ROLE OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS IN STUDENT ACTIVITY AND LIFESTYLE." INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429 12.09 (2023): 58-63.

5.Arabboev, K. T., and E. YA. Mixaylova. "OBOSNOVANIE EFFEKTIVNOSTI OBUCHENIYA STUDENTOV FAKUL'TETA FIZICHESKOY KUL'TURЫ POSREDSTVOM TEXNOLOGIY INTEGRIROVANNOGO MODUL'NOGO OBUCHENIYA." Namangan davlat universiteti Ilmiy axborotnomasi 7 (2023): 753-757.

6.YUldasheva Jamilakhan Mukhtorovna. (2022). eFFECTIVE WAYS OF MANAGING THE DEVELOPMENT OF eNTPRENEURSHIP IN THE FIELD OF SPORTS. *Open Access Repository*, 8(12), 693–697. YUldasheva Jamilakhan Mukhtorovna. (2022). eFFECTIVE WAYS OF MANAGING THE DEVELOPMENT

Jismoniy tarbiya va sport sohasi samaradorligini oshirishda fiziologik, pedagogik-psixologik yondashuvlar va fanlararo integratsiyalashuv masalalari

OF eNTREPRENEURSHIP IN THE FIELD OF SPORTS. *Open Access Repository*, 8(12), 693–697.

7. YUldasheva Jamilakhan Mukhtarovna, Melikhujayeva Noilakhan, & Mirzarahimova Muhtasarkhan. (2023). THE PECULIARITY OF TAKING GYMNASTICS CLASSES WITH STUDENT GIRLS. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact Factor: 8.036*, 12(03), 47–51.

8. Erkuzievich, Islomjon Rozmatov. "THE IMPORTANCE OF THE METHODS USED IN THE DEVELOPMENT OF PHYSICAL QUALITY OF BEHAVIOR OF INVADING ATHLETES CARRYING OUT HARD WORK." *ASIA PACIFIC JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT REVIEW ISSN: 2319-2836 Impact Factor: 7.603* 11.12 (2022): 325-330.

9. Ro‘zimatov, Islomjon. "Bosqon uloqtiruvchilarda jismoniy sifatlarning rivojlanishini belgilab beruvchi metodlarni ahamiyati." *Scientific-theoretical journal of International education research* 1.3 (2023): 92-97.